

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Morfológia, dialektológia

Egyetemi tanév 2026–2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar Nyelvtudományi és Néprajzi-Antropológiai Intézet
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program/ Képesítés	Magyar nyelv és irodalom
1.7. Képzési forma	Nappali tagozatos képzés

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Mondattan I., Szövegtan			A tantárgy kódja	LLM5124
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Kádár Edit, dr. Reszegi Katalin				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Zsemlyei Borbála, dr. Lázár Aliz				
2.4. Tanulmányi év	III.	2.5. Félév	5	2.6. Értékelés módja	Vizsga
2.7. Tantárgy rendszere	Kötelező			2.8. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	5	melyből: 3.2. előadás	3	3.3. szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összórás	70	melyből: 3.5. előadás	42	3.6. szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					34
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					4
Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összórászámmal)					34
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					8
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórászáma					84
3.8. A félév összórászáma					154
3.9. Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. tantervi	LLM1124 – Fonetika, stilisztika és intermedialitás, alkalmazott szövegtan LLM4124 – Szintaxis I., szövegtan
---------------	--

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

4.2. kompetenciabeli	l. a megjelölt tárgyaknál felsorolt kompetenciákat
----------------------	--

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	előadástér, tábla, vetítő, laptop
5.2. A szeminárium/ labor lebonyolításának feltételei	Morfológia: a szemináriumok 30%-áról lehet hiányozni

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák (a tantervből kell átvenni)¹

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP3	Alkalmazza a társadalom- és bölcsészettudományok területén szerzett ismereteit
CP10	Ismeri a nyelvi normákat
CP21	Alkalmazza a nyelvtani és helyesírási szabályokat
CP22	Naprakészen tartja szakmai ismereteit
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	Alkalmazza a tudományos módszereket
CT3	Információforrásokat használ.
CT8	Képes az önreflexióra

6.2. A tanulmányi programra jellemző kimeneti követelmények (a tantervből kell átvenni)²

A tantárgy által megcélzott kimeneti követelmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)

¹ A tanulmányi program tantervéből át kell venni azokat a szakmai és/vagy transzverzális kompetenciákat, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. Minden kompetencia esetében változatlan formában át kell venni a teljes kijelentést, beleértve a kompetencia kódját is, ahogyan a tantervben megjelenik. Amennyiben a két kategória közül valamelyikből nem vesznek át kompetenciákat, a táblázatban az adott kategóriának megfelelő sort törölni kell.

² Meg kell említeni a tanulmányi programra jellemző képzési eredményeket, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. A tantárgy típusának (alaptárgy/szaktárgy/kiegészítő tárgy) megfelelő jellemzőket változatlan formában kell átvenni a tantervből, és a kapcsolódó kompetencia jobb oldalán kell feltüntetni.

CP2, CP3, CP9, CP12, CT1, CT3, CT5, CT6	A hallgató leírja az általános nyelvészet és irodalomelmélet alapvető fogalmaiból, és alkalmazza azokat a magyar nyelvre és/vagy irodalomra.	A hallgató alkalmaz a természetes nyelvek és az irodalom tanulmányozására jellemző módszertani és elméleti modelleket.
CP3, CP12, CT1, CT3, CT5, CT6, CT8	A hallgató felismeri, megérti, meghatározza és elmagyarázza a szakterület kulcsfogalmait és terminológiáját. Ismeri és magabiztosan használja a szaknyelvet, valamint a tudományos szövegalkotás szabályait.	A hallgató fejleszti kritikai gondolkodását és igényesen használja a szaknyelvet írott és szóbeli diskurzusban.
CP4, CP9, CP12, CT3, CT5, CT6, CT8	A hallgató az oktatás keretében és önálló tanulás útján elsajátítja a magyar nyelv hangtani, szókincsbeli és nyelvtani jellemzőit.	A hallgató fejleszti receptív (hallás utáni és olvasott szövegértés) és produktív (írás, beszéd) nyelvi készségeit.

7. Tárgy-specifikus kimeneti követelmények

Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	
1.	A magyar nyelv morfológiai szerkezetének és működésének ismerete és megértése, beleértve a morfológiai és morfoszintaktikai eljárásokat;
2.	A magyar nyelvjárási rendszerek, a nyelvjárási nyelvhasználat ismerete, megértése;
3.	A morfológiára jellemző fogalmak és kategóriák ismerete, valamint a lexikális-grammatikai osztályok és besorolási szempontjuk megértése;
4.	A nyelvjárástani alapfogalmak, a nyelvjárási egységek és osztályozási elvek ismerte, megértése;
5.	A morfológiai, szintaktikai és lexikális szint közötti kapcsolatok megértése, továbbá a morfológiai egységek és a lexikális-grammatikai osztályok funkcióinak leírása.
6.	A nyelvjárási jelenségek rendszertani és strukturális szempontú kategorizációjának, a kategóriák viszonyító leírásának ismerete, megértése.
Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)	
1.	A magyar nyelv morfológiai és morfoszintaktikai szerkezeteinek elemzése és értelmezése a morfológiai fogalmak és kategóriák alkalmazásával;
2.	A magyar nyelvjárási jelenségek elemzése a dialektológia kulcsfogalmai segítségével.
3.	A szaknyelv megfelelő használata a nyelvészeti elemzés során;
4.	A nyelvjárástani szaknyelv használata.
5.	A morfológiai jelenségek kritikai értelmezése problémaközpontú megközelítések segítségével.
6.	A magyar nyelvjárási jelenségek kritikai és interdiszciplináris értelmezése.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás (Morfológia)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések ³
1. Bevezető előadás: A féléves tananyagbeosztás, a felhasználandó/elolvasandó szakirodalom, valamint a követelmények (=a tantárgy teljesítésének feltételei) ismertetése; Nyelvtipológia; Morf, morféma, allomorf.	problémaközpontúság, frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	

³ Például szervezési szempontok, ajánlások a hallgatók számára, a kurzushoz/szemináriumhoz kapcsolódó konkrét szempontok, mint például a területen dolgozó szakemberek meghívása stb.

2. előadás: Elemkészlet. A disztribúciós elemzés és korlátai. (J 22–27, 46–47, 51–54)		
3. előadás: Mit ír le a leíró morfológia? Beszédmű és beszédtevékenység. A szóelemekre bontás problémái. Egy- és többalakúság. Produktív szabályok és/vagy sémák? (J 43–46, 48–51)		
4. előadás: Tő és toldalék. Zárt és nyílt tőosztályok. A toldalékok (affixumok). Előhangzó, kötőhangzó, tővéghangzó? (J 34–36, 54–56, 68–71)		
5. előadás: Szótár és morfológia, szótár és nyelvtan. Toldalékomorfematípusok. Inflexió és derivációs morféma. (J 27–30, 36–41)		
6. előadás: Sorrendi szabályok. Szótár és morfológia -- szóalkotás I. Szóképzés és a képzők 1. (J 42, 170–179)		
7. előadás: Szótár és morfológia -- szóalkotás II. Összetétel, összetett szavak. (J 188–195, 179–182)		
8. előadás: Szintaxis és morfológia 1. Alany és állítmány viszonya. A predikatív viszonyjelölők. Ikes igék mint állítmányok Az ige határozott tárgya. (J 78–90, kivéve 1.1.4.3. és 1.1.6.1.)		
9. előadás: Szintaxis és morfológia 2. Névszói és névszói-igei állítmányok. (J 91–93) Szintaxis és morfológia 3. A mondat ige jelölt kategóriái: igeidő, időjelek jelöltség. (J 93–96, opcionálisan FB2/174–246)		
10. előadás: Szintaxis és morfológia 4. Igemód, módjelek, jelöltség. Kötő-felszólító mód. (J 96–103, opcionálisan FB1/172–173, 215–243, FB2/247–256, 270–292)		
11. előadás Szintaxis és morfológia 5. Feltételesmód-jeles igék. (opcionálisan FB2/247–256, 292–302) Idő és mód összefüggései. (J 103/106–111/129)		
12. előadás: Szintaxis és morfológia 6. Jelek és ragok a főnévi csoportban. (J 132–149)		
13. előadás: Szófajtan. Általános kérdések. A mai magyar nyelv szófaji rendszere. (J 204–215) Névmások. (J 230–247)		
14. előadás: Igenevek. (J 265–274)		
Könyvészet Kötelező: J = Kádár Edit: <i>Alaktan és szófajtan</i>. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2007. http://hunlang.lett.ubbcluj.ro/data/segedanyagok/Alaktan%20es%20szofajtan_jegyzet.pdf Segítő háttéranyag: FB1= Kádár Edit (szerk.): <i>Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban</i>. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 172–173, 215–243. FB2=Kádár Edit (szerk.): <i>Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban</i>. 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 174–246, 247–256, 270–302.		
8.1 Előadás (Dialektológia)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Nyelvek, nyelvváltozatok, idiolektusok, izoglosszák, izoglosszanyaláb	Előadás, magyarázat, megbeszélés.	
2. A dialektológia helye a nyelvészeti leírásban, a magyar egyezményes hangjelölés		

3. Nyelvjárási hangtan és alaktan		
4. Nyelvjárási lexikológia		
5. A nyelvföldrajz elmélete és gyakorlata, története		
6. Nyelvjárás, sztenderd, attitűd, iskola		
7. Összegzés és kitekintés		
Könyvészet Benkő Loránd 1957. A nyelvjárások mibenléte. A nyelvjárási jelenségek mibenléte. In: Benkő Loránd 1957. <i>Magyar nyelvjárástörténet</i> . Budapest, Tankönyvkiadó. 5–11. Kiss Jenő szerk., <i>Magyar dialektológia</i> . Budapest, Osiris Kiadó. 72–81. Kiss Jenő 2017. A nyelvjárások. In: Tolcsvai Nagy Gábor szerk., <i>A magyar nyelv jelene és jövője</i> . Budapest, Gondolat Kiadó. 199–221. Cs. Nagy Lajos – N. Császi Ildikó 2015. Magyar nyelvjárások. Budapest, Tinta Kiadó. Sándor Klára 2014. A nyelvjárások. In: Sándor Klára, <i>Határtalan nyelv</i> . Budapest, SZAK Kiadó. 50–57. Sándor Klára 2016. Nyelvek és nyelvváltozatok. In: Sándor Klára, <i>Nyelv és társadalom</i> . Budapest, Krónika Nova Kiadó. 43–64.		
8.2 Szeminárium/ Labor (Morfológia)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. szeminárium: A szóelemekre bontás: a disztribúciós módszer a gyakorlatban.	frontális bemutatás, egyéni munka, pármunka, csoportmunka	
2. szeminárium: Tövek. Tőtípusok. Minek alapján beszélünk tőtípusokról? Milyen toldalékok előtti váltakozás számít? Jelentésanilag elszigetelődött alakok: tőváltozat vagy új szó? A tőtípusokkal kapcsolatos elemzési gyakorlatok. (J 51–68)		
3. szeminárium: Toldaléktípusok. (J 38–41, 177–179) A tárgy és határozó inflexiói. Az esetragok szerepe. Az esetragok osztálya. Az esetragság kritériumai. (J 150–163)		
4. szeminárium: Az ige és a főnév alakrendszeréhez kapcsolódó elemzési gyakorlatok.		
5. szeminárium:) A szófaji felosztás problémái. A szófajiság “arcai”. A mai magyar nyelv szófaji rendszere. (J209–219) Alapszófajok. 1. Főnév. Melléknév. Számnév. Fogalmuk, osztályaik, lexikális, morfológiai és szintaktikai jellemzők. Elemzési gyakorlatok (J 222–230)		
6. szeminárium: Alapszófajok 2. Határozószó. Ige. Aspektus és akcióminőség. Igenemek. Elemzési gyakorlatok. (J 252–265)		
7. szeminárium: Viszonyszók fogalma és fajtái. A segédige és egyéb segédszók. A segédigenevek. Névtutó. Kötőszó. Igekötő. Névelő. Partikula. Tagadószó. Mondatszók. Indulatszók. Módosítószók. Interakciós mondatok. Hangutánozó mondatok. (J 283–305) Elemzési gyakorlatok		
Könyvészet J = Kádár Edit: <i>Alaktan és szófajtan</i> . Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2007. http://hunlang.lett.ubbcluj.ro/data/segedanyagok/Alaktan%20es%20szofajtan_jegyzet.pdf		
8.2 Szeminárium/ Labor (Dialektológia)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

1. szeminárium: Bevezetés, fogalomtisztázás: nyelvváltozatok és nyelvjárások	Kiselőadás, megbeszélés, gyakorlatok, vita.	
2. szeminárium: A dialektológia fő kutatási területei: szókészlet (tájszótárak)		
3. szeminárium: A dialektológia fő kutatási területei: nyelvföldrajz (nyelvjárási atlaszok)		
4. szeminárium: A dialektológia fő kutatási területei: alkalmazott dialektológia (anyanyelvoktatás)		
5. szeminárium: Csoportos projektek bemutatása 1.		
6. szeminárium: Csoportos projektek bemutatása 2.		
7. szeminárium: Csoportos projektek bemutatása 3.		
Könyvészet a csoportos projekthez A Geolingvisztikai Műhely honlapja: https://geolingua.elte.hu/ . Kiss Jenő (szerk.): Magyar dialektológia. Osiris Kiadó, Budapest Cs. Nagy Lajos–N. Császi Ildikó 2015. Magyar nyelvjárások. Tinta Kiadó, Budapest.		

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok ⁴	9.2 Értékelési módszerek ⁵	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás (Morfológia)	– a globális problémalátás, valamint a rendszeres (és rendszerbeli) összefüggések átlátásának képessége – az elméleti és terminológiai ismeretek alapossága – következetes, logikus gondolkodásmód	– írásbeli vizsga az előadás és a szemináriumok anyagából (50%)	60%
9.5 Szeminárium/ Labor (Morfológia)	– a tanult ismeretek alkalmazásának képessége – az elméleti és terminológiai ismeretek alapossága – következetes, logikus gondolkodásmód	– féléves tevékenység (tanulócsoport tagjaként végzett feladatok VAGY féléves egyéni feladat) (50%)	
9.4 Előadás (Dialektológia)	A dialektológiai ismeretek logikus rendszere Az elméleti és gyakorlati ismeretek pontossága, adekvát alkalmazása A terminológia ismerete Kritikai attitűd.	Írásbeli vizsga	40%

⁴ Az értékelési kritériumoknak közvetlenül tükrözniük kell a tanulmányi program és a tantárgy szintjén kitűzött képzési eredményeket. Pontosabban, a várható képzési eredményeknél felsorolt eredményeket értékelik.

⁵ Javasolt mind a végső kiértékelési módszerek, mind a folyamatos kiértékelési stratégia meghatározása.

9.5 Szeminárium/ Labor (Dialektológia)	L. részletesen a projekt leírásában.	Projekt	
9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
Morfológia: A fogalmak helyes használata, globális problémalátás, vitakészség, biztonságos alaktani elemzés, az elméleti háttér ismerete, a szakirodalom ismerete. Átmenő jegyet csak akkor lehet szerezni, ha a jegy mindkét komponenséből eléri a hallgató az ötöst. A féléves tevékenységre csak a szorgalmi időszakban lehet jegyet szerezni, a pót- és felszámoló vizsga időszakában csak a vizsga részjegy újbóli megszerzését lehet megpróbálni. Dialektológia: A tanulmányi eredmények értékelése 10 (tíz) és 1 (egyes) közötti egész érdemjegyekkel történik. Az 5 (ötös) érdemjegy igazolja a minimális tantárgyi kompetenciák megszerzését, a vizsgán való átmenést. Tantárgycsomag: Minden részjegyből átmenő jegyet (ötöst) kell szerezni ahhoz, hogy átlagot lehessen számolni. Ha valamelyik tárgyból nincs meg az átmenő jegy, a naplóba 4-es kerül. A megszerzett részjegyek 4 vizsgaidőszakon át érvényesek (azaz pl. a 2027. téli rendes vizsgaidőszakban megszerzett részjegy érvényes az azévi pótvizsga, a nyári felszámolóvizsga és a 2028-as téli rendes vizsgaidőszakban). Ha ezalatt nem sikerül megszerezni a teljes jegyet, a részjegy elvész, és újra meg kell szerezni.			

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)⁶

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kitöltés időpontja:

Előadás felelőse:

Szeminárium felelőse:

2026.10.05.

Intézetigazgató:

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

⁶ Válasszon ki egyetlen olyan ikont, amely az *Egyetemi folyamatban történő alkalmazására vonatkozó eljárás* szerint legjobban illeszkedik az adott tantárgyhoz. Ha a tantárgy általánosságban foglalkozik a fenntartható fejlődéssel (pl. bemutatja/bevezeti a fenntartható fejlődés általános kereteit stb.), akkor a Fenntartható Fejlődés általános ikonja rendelhető hozzá. Ha egyetlen ikon sem vonatkozik a tantárgyra, válassza az utolsó opciót: „Nem alkalmazható”.

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása